

**ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ БАҒЫТ  
ТВОРЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ  
CREATIVE DIRECTION**

**ӨНЕР (МУЗЫКА; ХОРЕОГРАФИЯ, ТЕАТР)  
ИСКУССТВО (МУЗЫКА; ХОРЕОГРАФИЯ, ТЕАТР)  
ART (MUSIC; CHOREOGRAPHY, THEATER)**

**FTAXP 06.71.91**

<https://orcid.org/0009-0009-0967-5593>

<https://orcid.org/0000-0002-3854-3583>

<https://orcid.org/0009-0008-1370-955X>

**Кудайбергенов Е.Н., Кадыралиева А.М., Жолдасбекова К.А.\***

магистрант, Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан

PhD, доцент, М.Әуезов атындағы ОҚУ, Қарағанды, Қазақстан

педагог.ғ.к., доцент М.Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан

**ТЕАТР ІС-ӘРЕКЕТІНДЕ ЖАСТАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН  
ДАМУДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚОЛДАУДЫҢ РӨЛІ**

\*Автор –корреспондент: [karla\\_1981kz@mail.ru](mailto:karla_1981kz@mail.ru)

**Түйін:** Ұсынылған мақалада театр іс-әрекетіндегі жастардың шығармашылық белсенділігін дамытудағы педагогикалық қолдаудың маңызы мен рөлі қарастырылды. Сараптамамызда жастардың театрға белсене араласуы олардың жеке басының ғана емес, қоғамдық дамуына да септігін тигізетінін баса айттық. Тәлімгерлік, шеберлік сабақтары мен шығармашылық зертханаларды қамтитын педагогикалық қолдау жастардың сенімін арттыруда және өзін-өзі көрсетуде маңызды рөл атқарды және атқаруда. Авторлар әр қатысушыға жеке көзқарастың маңыздылығын көрсете отырып, педагогикалық қолдаудың әртүрлі тәсілдерін талдады. Педагогикалық қолдаудың көмегімен жүзеге асырылған сәтті театр жобаларының мысалдары келтірілген, бұл өз кезегінде мұндай бастамалардың жастардың шығармашылық белсенділігі мен кәсіби шеберлігіне оң әсерін көрсетеді. Мақала жастардың театр өнері мен шығармашылығын дамытуға ықпал ететін қолайлы білім беру ортасын құру қажеттілігіне назар аударуға арналған.

**Кілт сөздер:** педагогикалық қолдау, шығармашылық белсенділік, жастық, театрлық іс-әрекет, шығармашылықты дамыту

**МРНТИ 06.71.91**

<https://orcid.org/0009-0009-0967-5593>

<https://orcid.org/0000-0002-3854-3583>

<https://orcid.org/0009-0008-1370-955X>

**Кудайбергенов Е.Н., Кадыралиева А.М., Жолдасбекова К.А.\***

магистрант, ЮКУ им.М.Ауэзова. Шымкент, Казахстан

PhD, доцент, ЮКУ им.М.Ауэзова. Шымкент, Казахстан

к.педагог.н., доцент ЮКУ им. М.Ауэзова. Шымкент, Казахстан

**РОЛЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ В РАЗВИТИИ ТВОРЧЕСКОЙ  
АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ В ТЕАТРАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

\*Автор-корреспондент: [karla\\_1981kz@mail.ru](mailto:karla_1981kz@mail.ru)

**Аннотация:** В представленной статье были рассмотрены значение и роль педагогической поддержки в развитии творческой активности молодежи в театральной деятельности. Анализируя, мы подчеркнули, что активное участие молодых людей в театре способствует не только

личностному, но также их социальному развитию. Педагогическая поддержка, которая включает наставничество, организацию мастер-классов и творческих лабораторий, играла и играет ключевую роль в формировании уверенности и самовыражения молодежи. Авторами проведен анализ различных подходов к педагогическому сопровождению, при этом были выделены важность индивидуального подхода к каждому участнику. Приведены примеры успешных театральных проектов, которые были реализованы с помощью педагогической поддержки, которая в свою очередь иллюстрирует положительное влияние таких инициатив на творческую активность и профессиональные навыки молодежи. Статья призвана привлечь внимание к необходимости создания благоприятной образовательной среды, способствующей развитию театрального искусства и креативности среди молодежи.

**Ключевые слова:** педагогическая поддержка, творческая активность, молодежь, театральная деятельность, развитие креативности

**IRSTI: 06.71.91**

<https://orcid.org/0009-0009-0967-5593>

<https://orcid.org/0000-0002-3854-3583>

<https://orcid.org/0009-0008-1370-955X>

**Kudaibergenov E.N., Kadyralieva A.M., Zholdasbekova K.A.\***

Undergraduate student, M.Auezov SKU. Shymkent, Kazakhstan

PhD, Associate Professor, M.Auezov SKU. Shymkent, Kazakhstan

, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of M.Auezov SKU. Shymkent, Kazakhstan

## **THE ROLE OF PEDAGOGICAL SUPPORT IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF YOUNG PEOPLE IN THEATRICAL ACTIVITIES**

**\*Correspondent author:** [karla\\_1981kz@mail.ru](mailto:karla_1981kz@mail.ru)

**Abstract:** The article considers the importance and role of pedagogical support in the development of creative activity of young people in theatrical activities. In our analysis, we emphasized that active participation of young people in the theater contributes not only to their personal, but also to their social development. Pedagogical support, which includes mentoring, organization of master classes and creative laboratories, has played and plays a key role in the formation of confidence and self-expression of young people. The authors analyzed various approaches to pedagogical support, while highlighting the importance of an individual approach to each participant. Examples of successful theater projects that were implemented with the help of pedagogical support are given, which in turn illustrates the positive impact of such initiatives on the creative activity and professional skills of young people. The article is intended to draw attention to the need to create a favorable educational environment that promotes the development of theatrical art and creativity among young people.

**Key words:** pedagogical support, creative activity, youth, theatrical activity, development of creativity

### **Кіріспе**

Жастардың шығармашылық белсенділігін дамытуда, әсіресе театр қызметі аясында педагогикалық қолдау басты рөл атқарады. Бұл жастардың көркемдік қабілеттерін, шығармашылық ойлауын және эмоционалды мәнерлілігін дамыту арқылы олардың әлеуетін ашуға көмектеседі. Театрда ұстаз тек тәлімгер ретінде ғана емес, жастардың бойында сенімділікті, бастамашылдық пен дербестікті дамытуға көмектесетін ынталандырушы қызметін атқарады. Педагогпен өзара әрекеттестік тәжірибе жасау және өзін-өзі көрсету үшін қолайлы жағдай туғызады, бұл театр қызметін тәрбиелеу мен тұлғалық өсудің тиімді құралына айналдырады.

Шығармашылық іс-әрекетті дамытудағы педагогикалық тәсілдер білім алушылардың шығармашылық әлеуетін ынталандыруға, олардың өзін-өзі көрсетуіне жағдай жасауға және жеке шығармашылық қабілеттерін қалыптастыруға бағытталған. Педагогтар мен психологтар жеке шығармашылық қабілеттердің табысты дамуының негізгі шарты олардың

құрамдас бөліктері (зияткерлік белсенділік, ізденімпаздық, өзін-өзі жетілдіруге ұмтылу), әрқайсысына сәйкес оқу әрекетінің түрін таңдау деп санайды [1, 459].

Негізгі тәсілдерге мыналар жатады:

1. Тұлғаға бағытталған көзқарас. Білім алушылардың жеке қажеттіліктеріне, қызығушылықтары мен қабілеттеріне баса назар аударылады. Педагог әр адамның ойлауын, ынтасының деңгейін және шығармашылыққа бейімділігін ескере отырып, өз мүмкіндіктерін жүзеге асыруға көмектеседі.

2. Жоба әдісі. Білім алушылар жобалық іс-шараларға қатысады, онда олар пьесалар қою, сценарийлер, костюмдер мен декорациялар жасау сияқты өз жобаларын әзірлейді және жүзеге асырады. Бұл әдіс шығармашылық және сыни ойлауды дамытуға мүмкіндік береді.

3. Ойын тәсілі. Шығармашылық оқытудың драма, импровизация және рөлдік ойындар сияқты ойын түрлері арқылы ынталандырылады. Бұл әдіс кеңшілік беруіне, қиялды дамытуға және тез әсерленгіш тартымдылыққа ықпал етеді.

4. Ынтымақтастықпен оқыту. Топ білім алушылар өнер туындыларын немесе театр қойылымдарын жасау үшін бірлесіп жұмыс істейтін ынтымақтастық атмосферасын жасайды. Қатысушылар арасындағы өзара әрекеттестік ұжымдық шығармашылықты дамытуға және идеялармен алмасуға көмектеседі.

5. Проблемалық оқыту. Білім алушылар шешуге инновациялық тәсілді қажет ететін шығармашылық мәселелермен немесе тапсырмалармен кездеседі. Бұл инновациялық шешімдерді іздеуге және зерттеу дағдыларын дамытуға ынталандырады.

6. Кейс әдісі. Театр тәжірибесінен нақты немесе ойдан шығарылған жағдайларды талдау негізінде. Білім алушылар олардың аналитикалық және шығармашылық ойлауын дамытатын белгілі бір рөлге, сахнаға немесе шығармашылық сынаққа қалай қарайтындарын шешеді.

7. Көркем-педагогикалық тәлімгерлік әдістемесі. Педагогбілім алушылардың шығармашылық ізденісіне жағдай жасап, қолдау көрсетіп, бірақ дайын шешімдерді таңып қоймай, тәлімгер ретінде әрекет етеді. Бұл шығармашылық жұмыстың нәтижесі үшін тәуелсіздік пен жауапкершілікті арттырады.

8. Интерактивті технологиялар. Виртуалды сахналық кеңістіктер, театр симуляциялары немесе шығармашылық сахна құру платформалары сияқты мультимедиялық және цифрлық құралдарды сыныпқа енгізу де шығармашылықты ынталандыруы мүмкін.

9. Рефлексиялық тәсіл. Ол рефлексияны белсенді түрде қолдануды көздейді, білім алушылар өздерінің шығармашылық іс-әрекеттерін, жетістіктері мен сәтсіздіктерін талдайды, бұл олардың жетістіктері мен одан әрі даму бағыттарын түсінуге мүмкіндік береді.

Бұл педагогикалық тәсілдер білім алушылардың шығармашылық қабілетін дамытып қана қоймайды, сонымен қатар, олардың өзіне деген сенімін арттырып, ұжымда жұмыс істеуге, өнер арқылы өз ойын жеткізуге дағдыланады.

Н.Н.Ярошенко «құндылық санасының мәселесі және құндылықтардың адам өміріндегі және қоғамдағы рөлі, әрине, кеңірек - ол тек бос уақыт саласына ғана емес, сонымен бірге адам мен әлем арасындағы қарым-қатынастың бүкіл жүйесіне әсер етеді, жеке адамдар, қоғамдар, мемлекеттер арасындағы қатынастар жүйесі. Сондықтан, мәдени-адамгершілік құндылықтарды сақтау және арттыру, өз халқының рухани бірлігін нығайту мемлекеттік саясаттың стратегиялық басымдылығы мәртебесіне ие» [2,11].

### **Теориялық талдау**

Театр іс-әрекетінде қолданылатын педагогикалық үлгілерді бөліп көрсетейік:

1. Тез әсерленгішеліктіргендік моделі. Бұл модель шығармашылық көріністі ынталандыратын әсершіл тәжірибені жасауға бағытталған. Қатысушыларды тарту үшін импровизация, актерлік және драма элементтерін пайдаланады.

2. Тәжірибе арқылы оқыту моделі. Бұл модель жастардың театрландырылған қойылымдар мен шеберлік сабақтарына белсенді қатысуына негізделген. Топтық жұмыс, сахналық қозғалыс және театр әдістерін қолдану сияқты тәжірибелік әрекеттер арқылы шеберлікті дамытуға ықпал етеді.

3. Ынтымақтастық пен өзара әрекеттестік моделі. Бұл модель ұжымдық шығармашылық пен топтық жұмысты ынталандырады. Қатысушылар бірлесе отырып сценарийлер жасайды, спектакльдер қояды және шығармашылық мәселелерді шешеді, бұл олардың қатысымдық дағдыларын және ынтымақтастықты дамытады.

4. Жобалық оқыту моделі. Бұл модель спектакль қою сияқты театр жобаларын дамытуға бағытталған. Қатысушыларға басқару және ұйымдастырушылық дағдыларды дамытуға мүмкіндік беретін нәтижелерді жоспарлауды, енгізуді және бағалауды қамтиды.

Жастардың шығармашылық қабілетін дамытуда театр педагогикасының алатын орны зор. Ол тек актерлік шеберлікті ғана емес, сонымен қатар табысты өзін-өзі жүзеге асыруға және сыртқы әлеммен өзара әрекеттесуге қажетті көптеген басқа қасиеттерді дамытуға ықпал етеді.

М.Л.Соснова дұрыс атап көрсеткендей, театр қоғамға қатысты бірқатар атқарымдарын орындайды. «Атап айтқанда, адам мінез-құлқының үлгілері мен пішімдері туралы, жалпы қоғам туралы білімді тарату, адамдардың моральдық және рухани бағдарының мақсаттарын түсіну атқарымдары» [3,5].

Бұл рөлдің негізгі аспектілерін қарастырайық:

- Шығармашылық қабілетін дамыту. Театр педагогикасы жастардың өз ойын, сезімін еркін жеткізе алатындай жағдай жасайды. Қатысушылар жаңа идеяларды генерациялауды, инновациялық шешімдерді табуды және оларды тәжірибеде қолдануды үйренеді. В.П.Сергеева «Шығармашылықтың дамуы өзектендіру тетігі, яғни бейсаналық қабілеттер мен дарындылықтардың көрінуі арқылы жүзеге асады... Бұл тетігінің педагогикалық жағы шығармашылықтың көрінісін ынталандыру немесе бағытты көрсету...» деп атап көрсетеді. [4,7]

- Қарым-қатынас дағдыларын жетілдіру. Театр жұмысы серіктестермен өзара әрекеттесуді қамтиды, бұл қатысымдық дағдыларды дамытуға көмектеседі. Жастар өз ойын анық жеткізуге, басқаларды тыңдауға, топ болып жұмыс істеуге үйренеді.

- Тез әсерленгіш сауаттылық. Драмалық жаттығулар қатысушыларға өздерінің жан толғасын білуге және білдіруге, сондай-ақ, басқалардың жан толғасындарын түсінуге көмектеседі. Бұл эмпатияны дамытуға және тұлғааралық қарым-қатынасты жақсартуға көмектеседі.

- Өзіне деген сенімділік. Театрландырылған қойылымдар мен спектакльдерге қатысу жастардың көрермендер алдындағы қорқынышын жеңуге көмектеседі. Өз қабілеттеріңізге деген сенімділік пен әлеуметтік жағдайларда өз ойыңызды еркін жеткізу мүмкіндігін арттыру.

- Сыни тұрғыдан ойлау. Театр педагогикасы кейіпкерлерді, сюжеттерді және тақырыптарды талдауды қамтиды, бұл сыни ойлауды дамытуға ықпал етеді. Жастар қорытынды жасауға, ақпаратты бағалауға, өзіндік пікір қалыптастыруға үйренеді.

- Өзін-өзі реттеу қабілеті. Рөлдер мен сахналық тапсырмаларды орындау қатысушылардан шоғырлануды, тәртіпті және ұйымшылдықты талап етеді. Оқу ордасында да, өмірде де пайдалы уақыт пен ресурстарды басқару дағдыларын дамыту.

- Ынтымақтастық және топтық жұмыс. Театр жобалары бірлескен жұмыс дағдыларын дамытуға көмектесетін топтық жұмысты талап етеді. Қатысушылар топта жұмыс істеуге, басқалардың пікірімен санасуға және ортақ мақсаттарға жетуге үйренеді.

- Өзін-өзі шығармашылықпен көрсету. Театр педагогикасы жастарға өз даралығын ашуға және көрсетуге мүмкіндік береді. Қатысушылар өздерінің ерекше дарындары мен қабілеттерін ашып, дамыта алады.

- Әлеуметтік белсенділік. Театр жобалары көбінесе әлеуметтік мәселелерді қозғайды,

бұл жастарды қоғамда белсендірек болуға шақырады. Әлеуметтік жауапкершілік пен қоғамдық өмірге қатысуға деген ұмтылысты дамыту. В.Н.Блохин «Адамгершілік тұлғаны қалыптастырудағы маңызды педагогикалық міндеттер – білім алушылардың белсенді өмірлік ұстанымын, қоғамдық борышқа саналы көзқарасын, сөз бен істің бірлігін, моральдық нормалардан ауытқуларға төзбеушілікті дамыту» [5,324]. Әлеуметтену атқарымы әлеуметтік бейімделген тұлғаның қалыптасуына және өзін-өзі жүзеге асыруға ұмтылуына ықпал етеді. В.Н.Добренков пен А.И.Кравченко өзін-өзі өзектілендіруін «адамның толыққанды тұлғаға айналу үшін өмір бойына өз мүмкіндіктерін жүзеге асыру үдерісі» деп түсіндіреді [6,55].

Театр педагогикасы - жастардың шығармашылық қабілетін дамытудың қуатты құралы. Ол табысты өзін-өзі жүзеге асыруға және әлеуметтік бейімделуге қажетті қасиеттердің кең ауқымын дамытуға көмектеседі. Театрлық іс-шараларға қатысу жастардың жеке тәжірибесін байытып қана қоймай, олардың тұлғалық және кәсіби өсуіне ықпал етеді.

Эмоциялық қолдау театр ұжымы мүшелерінің ынтасы мен шығармашылық деңгейін қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Төменде осы қатысушыларға эмоционалды қолдаудың әсер етуінің негізгі аспектілері берілген:

- Уәждеме деңгейінің жоғарылауы. Эмоционалды қолдау қатысушылардың өздерін қабылдағанын және бағаланғанын сезінетін қауіпсіз және жайлы ортаны жасайды. Бұл ішкі уәждемені арттыруға көмектеседі, өйткені қатысушылар қолдау атмосферасында өзін-өзі көрсетуге және дамытуға ұмтылады.

- Өзіне деген сенімділік. Ұстаздар мен әріптестердің оң эмоционалды қолдауы қатысушылардың сенімін арттыруға көмектеседі. Өзіне сенімді қатысушылар тәжірибе жасауға және тәуекелге баруға дайын, бұл шығармашылық үдеріс үшін маңызды.

- Күйзелісті азайту. Эмоционалды қолдау қатысушыларға қобалжу мен қобалжумен күресуге көмектеседі, әсіресе спектакльдер немесе репетициялар алдында. Күйзеліс деңгейін төмендету, шоғырлау мен өнімділікті жақсартады, бұл өз кезегінде шығармашылыққа әсер етеді.

- Ұжымдық рухты қалыптастыру. Эмоциялық қолдау ұжымда сенім мен ынтымақтастық атмосферасын құруға көмектеседі. Қолдау сезінген қатысушылар идеялармен бөлісуге және ұжымдық шығармашылықты дамытатын жобаларда бірлесіп жұмыс істеуге дайын.

- Эмпатияны дамыту. Эмоциялық қолдау қатысушылардың бірін-бірі түсіну және қолдау қабілетін дамытады. Бұл тереңірек өзара әрекеттесуге және ұжымдық тәжірибеге негізделген бірегей шығармашылық шешімдерді жасауға әкеледі.

- Жаңа идеяларға ашықтық. Қолдау көрсететін ортада қатысушылар өз идеялары мен ұсыныстарын еркін айта алады. Эксперимент пен инновацияға ашықтық шығармашылық пен инновациялық ойлауға ықпал етеді.

- Сәтсіздікке қарсылық. Эмоциялық қолдау қатысушыларға сын мен сәтсіздіктерді жақсы жеңуге көмектеседі. Қолдау барын сезінген қатысушылардың өзін-өзі сынға алуға бейімділігі төмен және қателерден сабақ алуға дайын, бұл олардың шығармашылық дамуына ықпал етеді.

- Үдеріске деген оң көзқарасты қалыптастыру. Қолдау қатысушыларға театр үдерісін қызықты және қызықты деп қабылдауға көмектеседі. Үдеріске деген оң көзқарас уәждемені жоғарылауына және шығармашылыққа күш салуға дайын болуына әкеледі.

Эмоциялық қолдау театр ұжымдары мүшелерінің ынтасын және шығармашылық деңгейін арттырудың маңызды факторы болып табылады. Ол қатысушылардың өзін дамыта алатын, тәжірибе жасап, көрсете алатын қауіпсіз және шабыттандыратын ортаны жасайды. Ұжымдағы қолдаушы қарым-қатынас ұжымдық рухты нығайтып қана қоймайды, сонымен қатар бірегей және инновациялық театр жобаларын жасауға ықпал етеді.

Сенім мен қауіпсіздік театр ұжымдарының топтық жұмысында маңызды рөл атқарады. Бұл элементтер табысты ынтымақтастыққа, шығармашылыққа және

қатысушылардың кәсіби өсуіне негіз жасайды.

Театр ұжымдарында сенім мен қауіпсіздік рөлінің негізгі аспектілерін қарастырайық:

- Қауіпсіз орта құру. Сенім қатысушыларға өздерін қауіпсіз сезінуге мүмкіндік береді, бұл ашық және шынайы қарым-қатынас үшін маңызды. Қауіпсіз орта қатысушыларға мазақ етуден немесе қабылдамаудан қорықпай өз идеялары мен сезімдерімен бөлісуге мүмкіндік беретін еркін пікір білдіруге мүмкіндік береді.

- Ұжымдық рухты қалыптастыру. Қатысушылар арасындағы сенім командалық рух пен ұжымдағы бірлікті нығайтуға көмектеседі. Бұл ұжымға ұйымшылдықпен жұмыс істеуге, бір-бірін қолдауға және ортақ мақсаттарға жетуге мүмкіндік береді, бұл спектакльдерге дайындық кезінде өте маңызды.

- Шығармашылық қабілеттерін арттыру. Қатысушылар өздерін сенімді сезінгенде, олар тәжірибе жасауға және тәуекелге баруға ашық болады. Бұл театр үдерісінің негізгі элементі болып табылатын жаңа идеялар мен шығармашылық шешімдердің пайда болуына ықпал етеді.

- Тиімді кері байланыс. Сенім қатысушыларға басқаларды ренжітуден қорықпай сындарлы кері байланыс беруге және алуға мүмкіндік береді. Бұл актерлік шеберлікті және театр қойылымдарының сапасын арттыруға көмектеседі.

- Күйзеліс пен мазасыздықты азайту. Топта өзін қауіпсіз сезіну қатысушылар арасында күйзеліс пен аландаушылықты азайтуға көмектеседі. Бұл олардың орындалуына және репетиция үдерістеріне назар аударуға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде олардың өнімділігін жақсартады.

- Қолдау және көмек көрсету. Сенім қатысушылар қиын жағдайларда бір-біріне қолдау көрсетуге дайын болатын атмосфераны құруға көмектеседі. Бұл мүшелерге өз тәжірибелерімен бөлісуге және эмоционалды қолдау алуға мүмкіндік береді, бұл топтың жалпы әл-ауқатына ықпал етеді.

- Жеке жауапкершілікті дамыту. Топқа деген сенім мүшелерді өз әрекеттері мен жалпы үдеріске қосқан үлестері үшін жауапкершілікті алуға шақырады. Бұл кәсіби дамудың маңызды аспектісі болып табылатын сенімділік пен тәуелсіздікті қалыптастыруға көмектеседі.

- Сынға және сәтсіздікке қарсылық. Қауіпсіз ортада қатысушылар сынды оңай қабылдап, қателерінен сабақ алады. Бұл жеке және кәсіби дамуға ықпал етеді, сонымен қатар ұжымдық рухты нығайтады.

Сенім мен қауіпсіздік театр топтарындағы табысты топтық жұмыстың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Олар қатысушылардың өз ойларын еркін жеткізе алатын, бір-бірімен өзара әрекеттесетін және жеке және кәсіби дами алатын атмосфераға ықпал етеді. Нәтижесінде сенім мен қауіпсіздікке негізделген театр ұжымдары жоғары сапалы және шығармашылық туындылар жасай алады.

Театр қызметін педагогикалық қолдау әр түрлі формада болуы мүмкін, соның ішінде арт-терапия және ойын технологиялары сияқты инновациялық әдістерді қолдану, тиімді кері байланыс пен сындарлы сынды енгізу.

Осы аспектілерді толығырақ қарастырайық.

Инновациялық әдістерді қолдану:

- Арт-терапия өнердің әртүрлі түрлерін (музыка, кескіндеме, театр) өзін-өзі көрсету және эмоционалды емдеу құралы ретінде қолдануды қамтиды. Арт-терапияның артықшылықтары: эмоционалды босату (қатысушыларға өз сезімдері мен тәжірибелерін білдіруге көмектеседі, бұл күйзелісті азайтуға көмектеседі); шығармашылықты дамыту (шығармашылық ойлауды ынталандырады және қатысушыларға өзін-өзі көрсетудің жаңа түрлерін зерттеуге мүмкіндік береді); топ бірлігін нығайту (көркем жобалар бойынша бірлескен жұмыс ұжымда сенімді қарым-қатынасты қалыптастыруға ықпал етеді).

- Ойын технологиялары. Қатысушыларды оқыту және дамыту үшін ойын элементтері мен тәсілдерін (рөлдік ойындар, театрландырылған іс-әрекеттер) пайдалану. Ойын

технологияларының артықшылықтары: қатысудың артуы (ойын технологиялары оқу үдерісін қызықты және қызықты етеді); ұжымдық жұмысты дамыту (қатысушылар ойын жағдаяттарында бір-бірімен қарым-қатынас жасауға үйренеді, бұл ұжымдық рухты нығайтады); бейімделу дағдыларын қалыптастыру (ойын жағдайлары жастарға өзгерістерге тез жауап беруге және стандартты емес шешімдер қабылдауға үйренуге мүмкіндік береді).

- Оқу үдерісіндегі кері байланыс пен сындарлы сынның рөлі. Кері байланыс – бұл қатысушыларға өздерінің күшті және әлсіз жақтарын түсінуге мүмкіндік беретін, олардың өнімділігі туралы алатын ақпарат. Кері байланыстың пайдасы: орындау сапасын арттыру (конструктивті кері байланыс қатысушыларға өз әрекеттерін түзетуге және актерлік шеберлікті арттыруға көмектеседі); жеке өсуді қолдау (қатысушылар өз дағдыларындағы прогресс пен өзгерістерді көре алады, бұл өзіне сенімділікті арттыруға көмектеседі); сыни тұрғыдан ойлауды қалыптастыру (кері байланысты қабылдау және талдау қабілеті өзін-өзі талдау және сыни қабылдау қабілетін дамытады).

- Сындарлы сын қателерді көрсетіп қана қоймай, оны түзету және жақсарту жолдарын ұсынуды қамтиды. Оның артықшылықтары: сындарлы сынға ұшыраған қатысушылар актер және жеке тұлға ретінде дамып, өсе алады; тұлғааралық қарым-қатынасты жақсарту (дұрыс ұсынылған сын қатысушылар мен мұғалімдер арасындағы сенім мен өзара түсіністіктің дамуына ықпал етеді); бейімделу дағдыларының жаттығуы (қатысушылар сынды қабылдауға және өз бетінше жұмыс істеуге үйренеді, бұл олардың ұжымда өзін-өзі реттеу және бейімделу қабілетін жақсартады).

Театр іс-әрекетіндегі жастарды педагогикалық қолдауда арт-терапия және ойын технологиялары сияқты инновациялық әдістер, тиімді кері байланыс пен сындарлы сын маңызды рөл атқарады. Бұл тәсілдер шығармашылық дағдыларды дамытуға ғана емес, сонымен қатар, театрдағы және жалпы өнердегі табысты кәсіби мансаптың негізі болып табылатын сенімділікті, командалық рухты және сыни ойлауды дамытуға ықпал етеді.

Сонымен, театр педагогикасының әдіс-тәсілдерін оқыту барысында қолдану оқу үдерісіне қатысушылармен тиімді қарым-қатынас пен өзара әрекеттесуге, яғни білім алушының коммуникативті мәдениетін қалыптастыруға ықпал етеді [7, б.6].

### **Зерттеу әдістері**

Мақаланың тақырыбын зерттеу кезінде келесі зерттеу әдістері қолданылды:

#### **1. Теориялық әдістер:**

- педагогикалық қамтамасыз ету, шығармашылық қызмет және театр қызметі мәселелері бойынша ғылыми әдебиеттерді зерттеу және талдау. Бұл негізгі ұғымдарды тұжырымдауға және жұмыстың теориялық негіздерін құрылымдауға көмектеседі.

- Әртүрлі елдердегі немесе драмалық мектептердегі педагогикалық қолдау тәсілдерін салыстырылды.

#### **2. Эмпирикалық әдістер:**

- Театр студияларының педагогтары, сондай-ақ қатысушылардың өздері (жастар) арасында педагогикалық қолдаудың рөлін қабылдау және оның олардың шығармашылық қызметіне әсерін анықтау мақсатында сауалнама жүргізу.

- Педагогикалық қолдаудың сипаты, қолданылатын әдістер және олардың тиімділігі туралы сапалы деректер алу үшін мұғалімдермен және жас актерлермен сұхбат.

- Педагогикалық қамтамасыз ету әдістерін және олардың қатысушылардың шығармашылық іс-әрекетіне әсерін тәжірибеде зерделеу мақсатында театр студияларындағы оқу үдерісін бақылау.

#### **3. Сандық және сапалық бағалау әдістері:**

- Педагогикалық қамтамасыз ету сипаты мен жастардың шығармашылық белсенділік деңгейі арасындағы байланысты анықтау мақсатында сауалнамалар мен сауалнамаларды талдамалар жүргізілді.

- Педагогикалық қолдаудың негізгі аспектілерін анықтау үшін сұхбаттасу және

респонденттердің жазбаша кері байланысында мазмұнды талдауды қолданылды.

Бұл әдістер зерттеудің теориялық және практикалық аспектілерін ескере отырып, театр қызметі контекстінде педагогикалық қолдаудың шығармашылық әрекетке әсерін жан-жақты зерттеуге мүмкіндік береді.

### **Тәжірибелік бөлім**

Театр іс-әрекетіндегі жастарға арналған педагогикалық бағдарламаларды әзірлеу және енгізу шығармашылық өсуді қолдауға және өзін-өзі көрсету дағдыларын дамытуға бағытталған маңызды міндет болып табылады. Мұндай бағдарламаларды құрудың негізгі аспектілерін және олардың шығармашылық әрекетке әсерін қарастырайық.

Театр іс-әрекетіндегі жастарды педагогикалық қолдау бағдарламалары

1. Бағдарламалардың мақсаттары мен міндеттерін тұжырымдау:

– Педагогикалық қолдау бағдарламаларының негізгі мақсаты – театр арқылы жастардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, өзіне деген сенімін арттыру және өз ойын жеткізе білу.

– Міндеттерге актерлік шеберлікті дамыту, топтық қарым-қатынас жасау, сахналық сөйлеуді, қимыл-қозғалыс пен эмоционалды экспрессивтілікті үйрену кіреді.

2. Бағдарламалардың мазмұны:

– Курстар мен шеберлік сыныптары. Бағдарламалар актерлік шеберлік, режиссура, сценография және драматургия бойынша курстарды, сондай-ақ, кәсіби театр педагогтары мен режиссерлердің шеберлік сабақтарын қамтуы мүмкін.

– Театр жобалары. Бағдарламаларға жастардың алған білімдерін іс жүзінде қолдануға көмектесетін спектакльдер қою, фестивальдар мен байқауларға қатысу сияқты нақты театр жобаларына қатысуды енгізу маңызды.

– Шығармашылық зертханалар. Жаңашыл ойлау мен шығармашылықты дамытуға ықпал ететін театрдың жаңа түрлері мен әдістерімен тәжірибе жасау үшін зертханалар құру.

3. Педагогикалық қамтамасыз ету әдістері:

– Жеке көзқарас. Қатысушылардың жеке қажеттіліктері мен мүдделерін ескеру қажеттілігі, бұл жастардың әртүрлі топтары үшін бағдарламаларды бейімдеуге мүмкіндік береді.

– Топтық сабақтар. Топтық жұмыс және өзара әрекеттесу арқылы қолдау көрсету, бұл топтық жұмыс пен қарым-қатынас дағдыларын дамытуға көмектеседі.

– Рефлексия және өзін-өзі бағалау. Қатысушыларға өз жетістіктерін бағалауға және одан әрі даму бағыттарын анықтауға мүмкіндік беретін рефлексиялық тәжірибелерді енгізу.

4. Кәсіби мамандармен ынтымақтастық:

Жастардың тиісті білім мен тәжірибеге қол жеткізуін қамтамасыз ететін театр қайраткерлерімен, мұғалімдермен, әртістермен және режиссерлермен өзара іс-қимылды ұйымдастыру маңызды.

Бағдарламалардың тиімділігі және олардың шығармашылық әрекетке әсері

1. Бағдарламалардың тиімділігін бағалау:

– Бағдарламалардың тиімділігін қатысушылардың кері байланысы, олардың орындалу барысын бақылау, сондай-ақ, шығармашылық қойылымдар мен жобалардың нәтижелері арқылы бағалауға болады.

– Нәтижені бағалау үшін сандық (мысалы, қатысушылардың саны, сәтті орындаулар) және сапалық (мысалы, кері байланыс, өзін-өзі бағалау) көрсеткіштерді пайдалану.

2. Шығармашылық белсенділікке әсері:

– Бағдарламалар жастардың сахна өнері арқылы өз ойлары мен сезімдерін жүзеге асыруына мүмкіндік беріп, олардың өзін-өзі көрсету деңгейін арттыруға көмектеседі.

– Театр іс-шараларына қатысу жастардың өз қабілеттеріне деген сенімділігін арттыруға көмектеседі, бұл олардың шығармашылық белсенділігіне оң әсер етеді.

– Бағдарламалар қатысымдық дағдыларды, ынтымақтастық дағдыларын және топта

жұмыс істеу қабілетін дамытуға ықпал етеді, бұл қатысушылардың жалпы шығармашылық белсенділігіне де әсер етеді.

### 3. Ұзақ мерзімді нәтижелер:

- Кәсіптік қызметке дайындық. Театр бағдарламаларына қатысу театр және өнер саласындағы одан әрі кәсіби қызметте маңызды қадам болуы мүмкін.

- Әлеуметтік белсенділік. Театр жобаларына тартылған жастар әлеуметтік және мәдени бастамаларға қатысып, қоғамда белсенділік танытады.

Шығармашылық өсуді қолдауда және өзін-өзі көрсету дағдыларын дамытуда театр іс-әрекетіндегі жастарға арналған педагогикалық бағдарламаларды әзірлеу және енгізу басты рөл атқарады. Тиімді бағдарламалар актерлік және шығармашылық дағдыларды дамытып қана қоймайды, сонымен қатар, қатысушылардың сенімділігіне, әлеуметтік дағдыларына және жалпы шығармашылық қабілетіне оң әсер етеді. Осы аспектілерді түсіну жастардың қажеттіліктеріне бейімделген мақсатты және табысты бағдарламаларды жасауға көмектеседі.

Жастарды рухани-адамгершілікке тәрбиелеуде театр шығармашылығының тәрбиелік мүмкіндіктерін зерттеген қазақ теоретиктері мен ғалымдарының арасынан М.Әуезова, Н.Сац, А.Сығай, Б.Нұрпейіс, Ә.Мұқанды ерекше атап өтуге болады, олардың ғылыми еңбектер бүгінгі күні әрі қарай зерттеу үшін іргелі негіз болып табылады. Осы зерттеушілердің еңбектері негізінде Қазақстан маңызды нысаналы индикаторларының бірі жастардың театр өнерін дамыту болып табылатын Қазақстан Республикасының 2023-2029 жылдарға арналған мәдени саясатының тұжырымдамасын әзірлеп, дәйекті түрде жүзеге асыруда. жалпы білім беретін мектеп оқушылары мен жоғары оқу орындарының білім алушылары ай сайын театрларды тегін тамашалай алатын «Театрдағы күн» ұлттық жобасы [8, б.158].

### Нәтижелер мен талқылау

Театр саласындағы жас әртістердің жетістігі мен мансаптық дамуын зерттеу педагогикалық қолдау мен тәлімгерлік басты рөл атқаратын маңызды сала болып табылады.

Педагогикалық қолдау театр саласындағы жастардың мансап жолы мен кәсіби жетістігіне қалай әсер етеді?

#### 1. Кәсіби дағдыларды дамыту:

- Театр іс-әрекетіндегі педагогикалық қамтамасыз ету актерлік шеберлікке, сахналық сөйлеуге, мимика мен қозғалысқа үйретуді қамтиды. Бұл табысты мансап үшін қажетті кәсіби қасиеттерді қалыптастыруға ықпал етеді.

- Педагогтар оқу бағдарламаларын білім алушылардың қажеттіліктері мен қызығушылықтарына қарай бейімдей алады, бұл олардың бірегей шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

#### 2. Сенім және өзін-өзі бағалау:

- Педагогикалық қолдау жастардың сахнада және тыңдау үдерісінде сәтті өнер көрсетудің маңызды ықпалы болып табылатын өзіне деген сенімділігін дамытуға көмектеседі.

- Оқыту және орындау барысында педагогтің қолдауы білім алушылар тәжірибе жасап, өз дағдыларын дамытатын қауіпсіз орта жасайды.

#### 3. Желі және кәсіби байланыстар:

- Педагогтар жас әртістерге театр саласындағы кәсіби мамандармен байланыс орнатуға көмектесе алады, бұл жұмысқа орналасуға және жобаларға қатысуға мүмкіндіктер ашады.

- Оқу орындары ұйымдастыратын театр байқаулары мен фестивальдерге қатысу білім алушыларға пайдалы байланыс орнатуға көмектеседі.

#### 4. Театрлық мансап шындығына дайындалу:

- Педагогтар білім алушыларды театр индустриясының қазіргі беталыстары, әртістерге

қойылатын талаптар және жұмыс мүмкіндіктері туралы ақпарат бере алады.

- Түйіндеме жасау, тыңдауларға қатысу және келіссөздер жүргізу сияқты тәжірибелік аспектілерде оқыту жастарды кәсіби өмірге дайындайды.

Жас әртістердің мансабын дамытудағы тәлімгерлік рөлі

1. Жеке және кәсіби басшылық:

- Тәлімгерлер өздерінің тәжірибесіне негізделген жеке қолдау мен кеңес бере алады, бұл саланы тереңірек түсінуге және кәсіби өсуге әкеледі.

- Тәлімгерлік жас әртістерге өздерінің күшті және әлсіз жақтарын түсінуге көмектеседі, оларға мансаптық бағытты бағдарлауға мүмкіндік береді.

2. Тәжірибелер үшін қауіпсіз орта құру:

- Тәлімгерлер жас әртістер өз идеяларын еркін жеткізе алатын, тәуекелге баратын және жаңа рөлдер мен шығармашылық тәсілдерді сыннан қорықпай сынап көретін кеңістік жасайды.

- Тәлімгердің қолдауы мен оң пікірлері жастардың ынтасын және шығармашылығын айтарлықтай арттырады.

3. Ұзақ мерзімді қарым-қатынастар мен кәсіби желілер:

- Тәлімгерлік болашақта пайдалы болатын ұзақ мерзімді кәсіби қарым-қатынастарды құруға көмектеседі. Тәлімгерлер көбінесе тәлімгерлеріне жобалар мен кастингтерге қатысуды ұсына алады.

- Тәлімгерлер жас өнерпаздарды басқа мамандармен таныстыра алады, бұл олардың байланыс желісі мен мүмкіндіктерін кеңейтеді.

4. Жеке тұлғалық қасиеттерді дамыту:

- Тәлімгерлік театрдағы табысты мансап үшін маңызды табандылық, жауапкершілік және ұжымдық жұмыс сияқты қасиеттерді дамытуға көмектеседі.

- Тәлімгерлер көрсететін психологиялық қолдау жастарға мансаптық өсу мен кәсіби белгісіздікпен байланысты қиындықтарды жеңуге көмектеседі.

Театр саласындағы жас әртістердің табысы мен мансаптық өсуінде педагогикалық қолдау мен тәлімгерлік маңызды рөл атқарады. Олар кәсіби дағдыларды дамытуға, сенімділікті арттыруға, пайдалы байланыстар орнатуға және өндірістің шындығына дайындалуға көмектеседі. Тәрбиешілер мен тәлімгерлердің қолдауы жастардың театрдағы мансап жолы мен жетістігіне айтарлықтай әсер етіп, кедергілерді жеңуге және өз мақсаттарына жетуге көмектеседі.

## **Қорытынды**

Қорытындылай келе, театр іс-әрекетіндегі жастардың шығармашылық белсенділігін дамытуда педагогикалық қолдау шешуші рөл атқарады деп айтуға болады. Жеке көзқарас пен тәлімгерлікке негізделген тиімді педагогикалық бағдарламалар жас өнерпаздардың шығармашылық әлеуетін қалыптастыруға және дамытуға қолайлы жағдай жасайды. Ұстаздар ментор және уағыздаушы қызметін атқара отырып, кәсіби дағдыларды үйретіп қана қоймайды, сонымен қатар, театрдағы табысты мансап үшін қажетті өзіне деген сенімділікті, эмоционалдық зият пен қатысымдық дағдыларды дамытады.

Сонымен қатар, педагогикалық қолдау жастарға психологиялық кедергілерді жеңуге, өзін-өзі көрсету қабілеттерін дамытуға және шығармашылық ортада өз орнын табуға көмектеседі. Тәлімгерлік өз кезегінде жас өнерпаздардың кәсіби шеберлерден тәлім-тәрбие алып, ой-өрісін кеңейту арқылы олардың тәжірибесін байытады.

Олай болса, педагогикалық қолдау мен театр білімін дамытуға бағытталған қосқан үлестер жекелеген өнер қайраткерлерінің табысқа жетуіне ықпал етіп қана қоймай, қоғамның мәдени баюына да зор үлес қосады. Жастардың шығармашылық белсенділігін қолдау арқылы біз заманауи өнерге жан-жақтылық пен жаңашылдық енгізуге дайын дарынды театр қызметкерлерінің жаңа буынын қалыптастыруға жағдай жасаймыз.

### Әдебиеттер тізімі:

1. Тебугева, М. М. Педагогические основы развития творческой активности учащихся // Известия РГПУ им. А.И.Герцена. 2008. №58. С.459-463. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskie-osnovy-razvitiya-tvorcheskoy-aktivnosti-uchaschihsya> (дата обращения: 09.10.2024).
2. Ярошенко, Н.Н. Сущность и специфика аксиологического анализа социально-культурной деятельности // Ценностно-смысловое содержание социально-культурной деятельности в условиях современной России: коллективная монография / под науч. ред. Н.Н. Ярошенко. Москва, 2012. 218 с. С.11
3. Соснова, М.Л. Искусство актера. Москва, 2008. С.5
4. Сергеева, В.П., Белов, А.А. Развитие креативной среды в воспитательном пространстве образовательного учреждения. Москва, 2013. С.7
5. Блохин, В.Н. Проблемы социализации учащихся в современных условиях // Диверсификация механизмов развития креативной среды общеобразовательной организации в целях инновационного развития системы школьной социализации обучающихся: материалы Московской городской научнопрактической конференции с международным участием / под общ. ред. Л.И. Ключковой, А.А. Белова. Москва, 2014. 324 с.
6. Добренков, В.И., Кравченко, А.И. Фундаментальная социология: в 15 т. Москва, 2005. Т.7. Человек. Индивид. Личность. С.55
7. Яковлюк, С.М., Ионов-Тарасов, И.В. Методы и приемы театральной педагогики в формировании коммуникативной культуры школьника // Интернет-журнал «Мир науки» 2016, Том 4, номер 2 <http://mir-nauki.com/PDF/26PDMN216.pdf>
8. Сундеткалиева, А.А. Организационно-педагогический потенциал театрального творчества в духовно-нравственном воспитании казахстанской молодежи. ВЕСТНИК КАЗГУКИ №3 2023. – с.157-161.

### Referens list:

1. Tebueva, M. M. Pedagogicheskie osnovy` razvitiya tvorcheskoy aktivnosti uchashhixsya // Izvestiya RGPU im. A. I. Gercena. 2008. №58. S.459-463. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskie-osnovy-razvitiya-tvorcheskoy-aktivnosti-uchaschihsya> (data obrashheniya: 09.10.2024).
2. Yaroshenko, N.N. Sushhnost` i specifika aksiologicheskogo analiza social`no-kul`turnoj deyatel`nosti // Cennostno-smy`slovoe soderzhanie social`no-kul`turnoj deyatel`nosti v usloviyax sovremennoj Rossii: kollektivnaya monografiya / pod nauch. red. N.N. Yaroshenko. M., 2012.
3. Sosnova, M.L. Iskusstvo aktera. M., 2008.
4. Sergeeva, V.P., Belov, A.A. Razvitie kreativnoj sredy` v vospitatel`nom prostranstve obrazovatel`nogo uchrezhdeniya. M., 2013.
5. Bloxin, V.N. Problemy` socializacii uchashhixsya v sovremenny`x usloviyax // Diversifikaciya mexanizmov razvitiya kreativnoj sredy` obshheobrazovatel`noj organizacii v celyax innovacionnogo razvitiya sistemy` shkol`noj socializacii obuchayushhixsya: materialy` Moskovskoj gorodskoj nauchnoprakticheskoy konferencii s mezhdunarodny`m uchastiem / pod obshh. red. L.I. Kochkovej, A.A. Belova. M., 2014.
6. Dobren`kov, V.I., Kravchenko, A.I. Fundamental`naya sociologiya: v 15 t. M., 2005. T. 7. Chelovek. Indiv. Lichnost`.

7. Yakovlyuk, S.M., Ionov-Tarasov, I.V. Metody` i priemy` teatral`noj pedagogiki v formirovanii kommunikativnoj kul`tury` shkol`nika // Internet-zhurnal «Mir nauki» 2016, Tom 4, nomer 2 <http://mir-nauki.com/PDF/26PDMN216.pdf>

8. Sundetkalieva, A.A. Organizacionno-pedagogicheskij potencial teatral`nogo tvorchestva v duxovno-nravstvennom vospitanii kazaxstanskoj molodezhi. VESTNIK KAZGUKI №3 2023. – s.157-161.

*жауапты автор туралы мәлімет (толық аты жөні, жұмыс орны, телефон, электрондық поштасы):* **Жолдасбекова Карлыгаш Абдиманатовна**- педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент. М.Әуезов атындағы ОҚУ, 87013487114, karla\_1981kz@mail.ru